

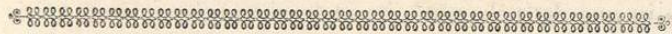
S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE DIVERSIS QUÆSTIONIBUS

AD SIMPLICIANUM

LIBRI II¹.

LIBER I².

In quo Simpliciani questiones ex Epistola Pauli ad Romanos duæ tractantur.

—
PREFATIO. — Gratissimam plane atque suavissimam interrogationum tuarum dignationem mihi, pater Simpliciane, misisti : quibus nisi respondere conarer, non solum contumax, verumetiam ingratus existerem. Et illa quidem quæ de Paulo apostolo dissolvenda proposuisti, jam a nobis erant utcumque discussa litterisque mandata. Sed tamen eadem ipsa verba Apostolica tenoremque sententiarum, non contentius inquisitione atque explicatione præterita, ne quid in ea negligentius

¹ Scripti circiter annum 397. — ² Vide *Retract.* lib. II, cap. 1.

præterissem, cautius attentiusque rimatus sum. Non enim tu ea percontanda censes, si eorum intellectus facilis atque expeditus foret.

QUÆSTIO I. — 1°. Nam ex eo loco ubi scriptum est : « Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit : » usque ad eum locum, ubi ait : « Igitur Lex volenti mihi bonum » est ; » et cætera, credo usque ad illud : « Miser ego » homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? » Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum ¹ : » primam nos voluisti enodare quæstionem. Quo loco videtur mihi Apostolus transfigurasse in se hominem sub Lege positum, cujus verbis ex persona sua loquitur. Et quia paulo ante dixerat : « Evacuati sumus a lege mortis, » in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ : » atque ita per hæc verba quasi reprehensisse legem posset videri, subjecit statim : « Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. » Sed peccatum non cognovi nisi per Legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi Lex diceret : Non concupisceret ². »

2°. Hic rursus movet : Si lex non est peccatum, sed insinuatrice peccati, nihilominus his verbis reprehenditur. Quare intelligendum est, legem ad hoc datam esse, non ut peccatum insereretur, neque ut extirparetur, sed tantum ut demonstraretur, quo animam humanam quasi de innocentia securam ipsa peccati demonstratione ream faceret ; ut quia peccatum sine gratia Dei vinci non posset, ipsa reatus sollicitudine ad percipiendam gratiam converteretur. Itaque non ait : Peccatum non feci nisi per legem : sed, « Peccatum non cognovi nisi per legem. » Neque rursus ait : Nam concupiscentiam non habebam, nisi lex diceret : Non concupisces : sed ait : « Concupiscentiam

¹ Rom. vii, 7. — ² Ibid. 6.

» nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces ¹. » Unde apparet concupiscentiam per legem non insitam, sed demonstratam.

3°. Consequens autem erat, ut quoniam nondum accepta gratia concupiscentiæ resisti non poterat, augeretur etiam : quia majores vires habet concupiscentia crimine prævaricationis adjuncto, cum etiam contra legem facit, quam si nulla lege prohiberetur. Consequenter itaque subjungit : « Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam ². » Erat enim et ante legem, sed non omnis erat, quando crimen prævaricationis adhuc deerat. Unde alio loco dicit : « Ubi enim non est lex, nec prævaricatio ³. »

4°. Quod autem adjungit : « Sine lege enim peccatum mortuum est ⁴ : » pro eo positum est, ac si diceret, latet, hoc est, mortuum putatur : quod paulo post evidentius dicturus est. « Ego autem, inquit, vivebam sine lege aliquando ⁵ : » id est, nulla peccato morte terrebar ; quia non apparebat, cum lex non esset. « Adveniente autem mandato, peccatum revixit ; » hoc est, apparuit. « Ego autem mortuus sum ⁶ : » id est, mortuum me esse cognovi ; vel quia reatus prævaricationis certum mortis supplicium comminatur. Sane quod ait : « Peccatum revixit adveniente mandato, » satis significavit hoc modo aliquando vixisse peccatum, id est, notum fuisse, sicut arbitror, in prævaricatione primi hominis, quia et ipse mandatum acceperat ⁷. Nam et alio loco dicit : « Mulier autem seducta in prævaricatione facta est ⁸. » Et iterum : « In similitudine prævaricationis Adæ, qui est forma futuri ⁹. » Non enim potest reviviscere, nisi quod vixit aliquando. Sed mortuum fuerat, id est, occultatum, cum

¹ Rom. vii, 7. — ² Ibid. 8. — ³ Id. iv, 15. — ⁴ Id. vii, 8. — ⁵ Ibid. 9. — ⁶ Ibid. 10. — ⁷ Gen. ii, 17. — ⁸ 1 Tim. ii, 14. — ⁹ Rom. v, 14.

mortales nati sine mandato legis homines viverent, sequentes concupiscentias carnis sine ulla cognitione, quia sine ulla prohibitione. Ergo, « Ego, inquit, vivebam sine » lege aliquando. » Unde manifestat, non ex persona sua proprie, sed generaliter ex persona veteris hominis se loqui. « Adveniente autem mandato peccatum revixit. » Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat in vitam, hoc esse in mortem. » Mandato enim si obediatur, utique vita est. Sed inventum est esse in mortem, dum fit contra mandatum, ut non solum peccatum fiat, quod etiam ante mandatum fiebat, sed hoc abundantius et perniciosius, ut jam a sciente et prævaricante peccetur.

5°. « Peccatum enim, inquit, occasione accepta per » mandatum, fefellit me, et per illud occidit ¹. » Peccatum non legitime utens ² lege, ex prohibitione aucto desiderio, dulcius factum est, et ideo fefellit. Fallax enim dulcedo est, quam plures atque majores pœnarum amaritudines consequuntur. Quia ergo ab hominibus nondum spiritalem gratiam percipientibus suavius admittitur quod vetatur, fallit peccatum falsa dulcedine. Quia vero etiam accedit reatus prævaricationis, occidit.

6°. « Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, » et justum et bonum ³. » Jubenda enim jubet, et prohibenda prohibet. « Quod ergo bonum est, mihi factum est » mors? Absit ⁴. » In male utente quippe vitium est, non in mandato ipso, quod bonum est. Quoniam bona est lex, si quis ea legitime utatur ⁵. Male autem utitur lege, qui non se subdit Deo pia humilitate, ut per gratiam lex possit impleri. Itaque ad nihil aliud accipit legem, qui non ea legitime utitur, nisi ut peccatum ejus quod latebat

¹ Rom. vii, 8. — ² Forte utenti. — ³ Rom. vii, 12. — ⁴ Ibid. 13. — ⁵ 1 Tim. 1, 8.

ante prohibitionem, apparere incipiat per prævaricationem. Et hoc « supra modum; » quia jam non solum peccatum fit, sed etiam contra mandatum. Sequitur ergo, et adjungit: « Sed peccatum, ut appareat peccatum, per » bonum mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum » peccator aut peccatum per mandatum ¹. » Unde manifestat quo sensu dixerit superius: « Sine lege enim peccatum mortuum est ²; » non quia non erat, sed quia non apparebat: et quomodo dictum sit: « Peccatum » revixit; » non ut esset quod erat et ante legem, sed ut appareret, quoniam fiebat contra legem: quandoquidem hoc loco ait: « Sed peccatum, ut appareat peccatum, per » bonum mihi operatum est mortem ³. » Non enim ait, ut sit peccatum: sed, « ut appareat peccatum. »

7°. Deinde subjungit causam, cur ita sit: « Scimus » enim, inquit, quia lex spiritalis est, ego autem carnalis » sum ⁴. » In quo satis ostendit, non posse impleri legem nisi a spiritalibus, qui non fiunt nisi per gratiam. Spiritali enim legi quanto fit quisque similior, id est, quanto magis et ipse in spiritalem surgit affectum, tanto eam magis implet; quia tanto magis ea delectatur, jam non sub ejus onere afflicto, sed ejus lumine vegetatus: « Quia præceptum Domini lucidum est illuminans oculos, et lex » Domini immaculata convertens animas ⁵; » gratia donante peccata, et infundente spiritum charitatis, quo et non sit molesta, et sit etiam jucunda justitia. Sane cum dixisset: « Ego autem carnalis sum: » contexuit etiam qualis carnalis. Appellati sunt enim ad quemdam modum carnales, jam etiam sub gratia constituti, jam redempti sanguine Domini, et renati per fidem, quibus idem Apostolus dicit: « Et ego, fratres, non potui loqui vobis quasi

¹ Rom. vii, 13. — ² Ibid. 8. — ³ Ibid. 9. — ⁴ Rom. vii, 14. — ⁵ Psal. xviii, 8.

» spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvulis in » Christo lac vobis potum dedi, non escam¹. » Quod dicens, utique ostendit jam renatos fuisse per gratiam, qui erant parvuli in Christo et lacte potandi, et tamen eos adhuc carnales vocat. Qui autem nondum est sub gratia, sed sub lege, ita carnalis est, ut nondum sit renatus a peccato, sed venundatus sub peccato: quoniam pretium mortiferæ voluptatis amplectitur dulcedinem illam, qua fallitur, et delectatur etiam contra legem facere, cum tanto magis libet, quanto minus licet. Qua suavitate frui non potest quasi pretio conditionis suæ, nisi cogatur tanquam emptum mancipium servire libidini. Sentit enim se servum dominantis cupiditatis, qui prohibetur, et se recte prohiberi cognoscit, et tamen facit.

8°. « Quod enim operor, ait, ignoro². » Non ita hic dictum est, « ignoro, » quasi peccare se nesciat. Nam contrarium erit quod dixit, « Sed peccatum, ut appareat » peccatum, per bonum mihi operatum est mortem³. » Et illud superius, « Sed peccatum non cognovi nisi per » legem⁴. » Quomodo enim apparet, aut quomodo cognovit quod ignorat? Sed ita dictum est, quomodo dicturus est Dominus impiis, « Non novi vos⁵. » Neque enim aliquid Deum latet, quando vultus Domini super facientes mala⁶, ut perdat de terra memoriam eorum. Sed dicimur aliquando ignorare quod non approbamus. Ita ergo ait, « Quod enim operor, ignoro: » id est, non approbo. Quod consequenter ostendit, dicens: « Non enim quod volo, hoc » ago; sed quod odi, illud facio. » Quod ergo ait, « odi; » hoc ait, « ignoro: » quia et quibus dicturus est Dominus, « Non novi vos; » de his illi dicitur, « Odisti, Domine, » omnes qui operantur iniquitatem⁷. »

¹ Cor. III, 1 et 2. — ² Rom. VII, 15. — ³ Ibid. 13. — ⁴ Ibid. 7. — ⁵ Matth. XXV, 12. — ⁶ Psal. XXXIII, 7. — ⁷ Id. III, 7.

9°. « Si autem quod nolo, hoc facio; consentio legi, » quoniam bona est¹. » Hoc enim non vult, quod et lex: nam hoc vetat lex. Consentit ergo legi, non in quantum facit quod illa prohibet, sed in quantum non vult quod facit. Vincitur enim nondum per gratiam liberatus, quamvis jam per legem et noverit se male facere, et nolit. Quod vero sequitur, et dicit, « Nunc autem jam non ego operor » illud, sed id quod in me habitat peccatum²: » non ideo dicit, quia non consentit ad faciendum peccatum, quamvis legi consentiat ad hoc improbandum. Loquitur enim adhuc ex persona hominis sub lege constituti, nondum sub gratia, qui profecto trahitur ad male operandum concupiscentia dominante atque fallente dulcedine peccati prohibiti, quamvis ex parte notitiæ legis hoc improbet. Sed propterea dicit, « Non ego operor illud, » quia victus operatur. Cupiditas quippe id operatur, cui superanti ceditur. Ut autem non cedatur, sitque mens hominis adversus cupiditatem robustior, gratia facit, de qua post dicturus est.

10°. « Scio enim, inquit, quia non habitat in me, hoc » est in carne mea, bonum³. » Ex eo quod scit, consentit legi: ex eo autem quod facit, cedit peccato. Quod si quærit aliquis unde hoc scit, quod dicit habitare in carne sua non utique bonum, id est, peccatum: unde, nisi ex traduce mortalitatis et assiduitate voluptatis? Illud est ex pœna originalis peccati, hoc est ex pœna frequentati peccati. Cum illo in hanc vitam nascimur, hoc vivendo addimus. Quæ duo, scilicet, tanquam natura et consuetudo, conjuncta, robustissimam faciunt et invictissimam cupiditatem, quod vocat peccatum, et dicit habitare in carne sua, id est, dominatum quemdam et quasi regnum obtinere. Unde est illud in Psalmo: « Elegi abjici in domo

¹ Rom. VII, 16. — ² Ibid. 17. — ³ Ibid. 18.

» Domini, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum¹ : » quasi non habitet, quamvis ibi sit, qui abjectus ibi est, ubicumque sit : unde insinuat habitationem cum quodam principatu intelligendam. Sit autem per gratiam fiat in nobis quod alio loco dicit : « Ut non regnet peccatum in nostro mortali corpore ad obediendum desideriis » ejus, jam nec habitare proprie dicitur². »

11°. « Velle enim, inquit, adjacet mihi, perficere autem » bonum non invenio³. » His verbis videtur non recte intelligentibus velut auferre liberum arbitrium. Sed quomodo aufert, cum dicat : « Velle adjacet mihi ? » Certe enim ipsum velle in potestate est, quoniam adjacet nobis : sed quod perficere bonum non est in potestate, ad meritum pertinet originalis peccati. Non enim est hæc prima natura hominis, sed delicti pœna, per quam facta est ipsa mortalitas, quasi secunda natura, unde nos gratia liberat conditoris subditos sibi per fidem. Sed istæ nunc voces sunt sub lege hominis constituti, nondum sub gratia. Non enim quod vult facit bonum, qui nondum est sub gratia ; sed quod non vult malum, hoc agit, superante concupiscentia, non solum vinculo mortalitatis, sed mole consuetudinis roborata. Si autem quod non vult, hoc facit, jam non ipse operatur illud, sed quod habitat in eo peccatum : sicut superius dictum est et expositum.

12°. « Invenio ergo, inquit, legem mihi volenti facere » bonum, quoniam mihi malum adjacet⁴ : » id est, invenio legem bonum mihi esse, cum volo facere quod lex habet⁵ ; quoniam mihi malum adjacet, ad facile faciendum. Quia superius quod ait, « Velle adjacet mihi : » ad facilitatem dixit. Quid enim facilius homini sub lege constituto, quam velle bonum et facere malum ? Nam et illud difficultate

¹ Psal. lxxxiii, 11. — ² Rom. vi, 12. — ³ I. vii, 18. — ⁴ Ibid. 21. — ⁵ Forte jubet.

vult, quamvis non tam facile faciat, quam facile vult ; et hoc quod odit facile habet, quamvis id nolit : sicut præcipitatus sine difficultate venit in profundum, quamvis id nolit atque oderit. Hoc dixi propter verbum quod ait, « adjacet. » Perhibet igitur testimonium legi, quod bona sit, homo sub ea positus et nondum gratia liberatus : perhibet omnino eo ipso quod se reprehendit facere contra legem : et invenit eam bonum sibi esse, volens facere quod illa jubet, et concupiscentia superante non valens : atque ita se prævaricationis reatu implicatum videt, ad hoc ut gratiam liberatoris imploret.

13°. « Condelector enim, inquit, legi Dei secundum » interiorem hominem : » ei utique legi, quæ dicit : « Non concupisces¹. Video autem, inquit, legem aliam » in membris meis repugnantem legi mentis meæ, et captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris » meis². » Legem appellat in membris suis, onus ipsum mortalitatis, in quo ingemiscimus gravati³. « Corpus » enim quod corrumpitur aggravat animam⁴. » Per quod fit etiam sæpe, ut invicte delectet quod non licet. Quam sarcinam prementem et urgentem ideo legem appellat, quia jure supplicii divino judicio tributa et imposita est ab eo qui præmonuit hominem, dicens : « Qua die manducaveritis, morte moriemini⁵. » Hæc lex repugnat lex repugnat legi mentis dicenti : « Non concupisces : » cui condelectatur homo secundum interiorem hominem : et antequam sit quisque sub gratia, ita repugnat, ut et captivet eum sub lege peccati, id est, sub semetipsa. Cum enim dicit, « quæ est in membris meis : » hanc ostendit eandem esse de qua superius ait : « Video aliam legem in » membris meis. »

¹ Rom. vii, 22, et Exod. xx, 17. — ² Rom. vii, 23. — ³ 2 Cor v, 4. — ⁴ Sap. ix, 15. — ⁵ Gen. ii, 17.

14°. Hoc autem totum ideo dicitur, ut demonstraret homini captivo non esse præsumendum de viribus suis. Unde Judæos arguebat tanquam de operibus legis superbe gloriantes, cum traherentur concupiscentia ad quiddam illicitum est, cum lex de qua gloriabantur, dicat, « Non » concupisces. » Humiliter ergo dicendum est homini victo, damnato, captivo, et nec saltem accepta lege victori, sed potius prævaricatori, humiliter exclamandum est, « Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum » nostrum ¹. » Hoc enim restat in ista mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplicii pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.

15°. In hac ergo tota, quam tractavimus, apostolici contextione sermonis, quisquis putat sensisse Apostolum quod mala sit lex, quoniam dicit, « Lex subintravit, ut abundaret delictum ²: » et, « Ministratio mortis in litteris » figurata lapideis ³: » et, « Virtus peccati lex: » et, « Mortui estis legi per corpus Christi, ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit ⁴: » et, « Passiones peccatorum, quæ per legem sunt, operabuntur in membris nostris, ut fructum ferrent morti; nunc vero evacuati sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ ⁵: » et alia si qua hujusmodi Apostolum dixisse invenimus, attendat ideo esse ista dicta, quia lex auget concupiscentiam ex prohibitione, et reum obligat ex prævaricatione, jubendo quod implere homines ex infirmitate non possunt, nisi se ad Dei gratiam pietate convertant. Et ideo sub illa esse dicuntur, quibus dominatur. Eis autem dominatur, quos punit: punit

¹ Rom. vii, 23 et 25. — ² Id. v, 20. — ³ 2 Cor. iii, 7. — ⁴ 1 Cor. xv, 56. — ⁵ Rom. vii, 4, 5.

autem prævaricatores omnes. Porro qui acceperunt legem, prævaricant eam, nisi per gratiam consequantur posse quod jubet. Ita fit, ut non dominetur eis qui jam sub gratia sunt, implentibus eam per charitatem, qui erant sub ejus timore damnati.

16°. Nam si illa quæ dicta sunt, movent, ut putetur Apostolus legem reprehendere; quid agimus de eo quod dicit: « Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem? » Hoc enim dicens, legem utique laudat. Quod cum illi audiunt, respondent, hoc loco Apostolum de alia lege dicere, id est, de lege Christi, non de illa quæ data est Judæis. Quærimus ergo ab eis, de qua lege dicat, « Lex » autem subintravit ut abundaret delictum ¹? » Respondent, de illa procul dubio, quam Judæi acceperunt. Vide ergo utrum ipsa sit, de qua dicitur: « Occasione accepta » peccatum per mandatum operatum est in me omnem » concupiscentiam. » Quid est enim aliud, « operatum » est in me omnem concupiscentiam; » quam id quod ibi est, « ut abundaret delictum? Vide quoque utrum consonet etiam illa sententia, « ut fiat supra modum peccator » aut peccatum per mandatum. » Hoc est enim, « ut fiat » supra modum peccatum, » quod est, « ut abundaret delictum. » Si Igitur ostenderimus bonum esse mandatum, unde occasione accepta peccatum operatum est omnem concupiscentiam, ut fieret supra modum; simul ostendemus bonam esse legem, quæ subintravit ut abundaret delictum, id est, ut operaretur peccatum omnem concupiscentiam, et fieret supra modum. Audiant ergo eundem Apostolum dicentem: « Quid ergo dicemus? Lex peccatum » est? Absit ². » Hoc, inquiunt, de lege Christi dictum est: hoc est, de lege gratiæ. Respondeant itaque de qua intelligant illud, quod sequitur: « Sed ego peccatum non

¹ Rom. v, 20. — ² Id. vii, 7.

» cognovi, nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. » Ecce verborum ipsa contextio satis indicat de qua lege dixerit: « Lex peccatum est? Absit. » De illa scilicet, per cujus mandatum occasio fuit peccato, ut operaretur omnem concupiscentiam. De illa ergo, quæ subintravit ut abundaret delictum, quam putant illi malam. Sed quid apertius, quam id quod paulo post ait, « Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum et justum et bonum? » Hoc rursus dicunt non de illa lege, quæ Judæis dicta est, sed de Evangelio dictum est. Manichæorum est enim tam ineffabiliter cæca ista perversitas. Non enim attendunt quod apertissimum et manifestissimum sequitur: « Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum peccator aut peccatum per mandatum: » hoc est, per mandatum sanctum et justum et bonum; quod tamen subintravit ut abundaret peccatum, hoc est, ut fieret supra modum.

17°. Cur ergo « ministratio mortis » dicitur, si bona est lex? Quia « peccatum ut appareat peccatum, per bonum mihi operatum est mortem¹. » Nec mireris, cum de ipsa prædicatione Evangelii dictum sit: « Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt; aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis autem odor mortis in mortem². » Ad Judæos enim dicta est lex ministratio mortis, ad quos et in lapide scripta est ad eorum duritiam figurandam; non ad eos qui legem per charitatem implent. « Plenitudo enim legis, charitas³. » Ipsa enim lex, quæ in litteris est figurata lapideis, dicit:

¹ 2 Cor. iii, 7. — ² Id. ii, 15 et 16. — ³ Rom. xiii, 10.

« Non adulterabis: Non homicidium facies: Non furaberis: Non concupisces¹, » etc. Quam legem dicit Apostolus impleri per charitatem, ita loquens: Qui enim diligit alterum, legem implevit. « Nam non adulterabis, non homicidium facies, non furaberis, non concupisces, » et si quod est aliud mandatum, in hoc sermone recapitulatur, Diliges proximum tuum tanquam te ipsum²: » quia et hoc in eadem lege scriptum est. Cur « virtus peccati lex³, » si lex bona est? Quia peccatum per bonum operatum est mortem, ut fiat supra modum, hoc est, majores vires ex prævaricatione concipiat. Cur « mortui sumus legi per corpus Christi⁴, » si bona est lex? Quia mortui sumus legi damnanti, liberati ab eo affectu quem lex punit et damnat. Usitatus enim vocatur lex, quando minatur et terret et vindicat. Itaque idem præceptum timentibus lex est, amantibus gratia est. Inde est illud in Evangelio: « Lex per Moysen data est, gratia et veritas » per Jesum Christum facta est⁵. » Eadem quippe lex quæ per Moysen data est, ut formidaretur, gratia et veritas per Jesum Christum facta est, ut impleretur. Sic ergo dictum est: « Mortui estis legi, » ac si diceretur, Mortui estis supplicio legis, « per corpus Christi, » per quod sunt delicta donata, quæ legitimo supplicio constringebant. Cur « passiones peccatorum quæ per legem » sunt, operabantur in membris nostris, ut fructificarent » morti, » si lex bona est? Quia illas hic voluit intelligi peccatorum passiones, de quibus jam sæpe dictum est, augmentum concupiscentiæ de prohibitione, et reatum pœnæ de prævaricatione: hoc est, quia per bonum operatum est mortem, ut fiat supra modum peccator aut peccatum per mandatum. Cur « liberati sumus a lege mortis,

¹ Deut. v, 17. — ² Rom. xiii, 8. — ³ 1 Cor. xy, 56. — ⁴ Rom. vii, 4. — ⁵ Joan. i, 17.

» in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litteræ, » si lex bona est? Quoniam lex littera est eis, qui non eam implent per spiritum charitatis, quo pertinet Testamentum novum. Itaque mortui peccato liberantur a littera, qua detinentur rei qui non implent quod scriptum est. Lex enim quid aliud quam sola littera est eis, qui eam legere noverunt, et implere non possunt? Non enim ignoratur ab eis, quibus conscripta est: sed quoniam in tantum nota est, in quantum scripta legitur, non in quantum dilecta perficitur, nihil est aliud talibus nisi littera; quæ littera non est adjutrix legentium, sed testis peccantium. Ab ejus ergo damnatione liberantur, qui per spiritum innovantur, ut jam non sint obligati litteræ ad pœnam, sed intellectui per justitiam copulati. Inde est et illud; « Littera occidit, » spiritus autem vivificat¹. » Lex enim tantummodo lecta et non intellecta vel non impleta, utique occidit: tunc enim appellatur littera. Spiritus autem vivificat²; quia plenitudo legis est charitas, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis³.

QUÆSTIO II. — 1°. Sed jam, ut arbitror, tempus est ad aliam transire quæstionem, quam sic proposuisti, ut ab eo quod scriptum est, « Non solum autem, sed et Rebecca ex uno concubitu habens Isaac patris nostri. Cum enim nondum nati essent, neque aliquid egissent bonum aut malum⁴: » usque ad id quod scriptum est, « Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuissimus⁵: » tota ipsa contextio disseratur; et profecto est latebrosior. Sed certe, qualem te erga me novi, jubere mihi ut aperirem ista non posses, nisi a Domino depreca-

¹ 2 Cor. III, 6. — ² Rom. XIII, 10. — ³ Id. V, 5. — ⁴ Id. IX, 10 et seqq. — ⁵ Ibid. 29.

ris ut possem. Quo adjutorio fidentior factus, aggredior.

2°. Et primo intentionem Apostoli, quæ per totam epistolam viget, tenebo, quam consulam. Hæc est autem, ut de operum meritis nemo gloriatur, de quibus audebant Israëlita gloriari, quod datæ sibi legi servissent, et ex hoc Evangelicam gratiam tanquam debitam meritis suis percepissent, quia legi serviebant. Unde nolebant eandem gratiam dari Gentibus, tanquam indignis nisi Judaïca sacramenta susciperent. Quæ orta quæstio in Apostolorum Actibus solvitur¹. Non enim intelligebant, quia eo ipso quo gratia est Evangelica, operibus non debetur. « Alioquin gratia jam non est gratia? » Et multis locis hoc sæpe testatur, fidei gratiam præponens operibus, non ut opera extinguat, sed ut ostendat non esse opera præcedentia gratiam, sed consequentia: ut scilicet non se quisque arbitretur ideo percepisse gratiam, quia bene operatus est; sed bene operari non posse, nisi per fidem perceperit gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel interna vel externa admonitione motus ad fidem. Sed interest quibus articulis temporum vel celebratione sacramentorum gratia plenior et evidentior infundatur. Non enim catechumeni non credunt, aut vero Cornelius non credebat Deo, cum elemosynis et orationibus dignum se præberet cui Angelus mitteretur: sed nullo modo ista operaretur², nisi ante credidisset: nullo modo autem credidisset, nisi vel secretis per visa mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Sed in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum cœlorum; sicut in catechumenis, sicut in ipso Cornelio antequam sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ. In quibusdam vero tanta est, ut jam

¹ Act. XV, 7. — ² Rom. XI, 9. — ³ Act. X, 1.